

T.C.
PAMUKKALE ÜNİVERSİTESİ
İSLAMİ İLİMLER ENSTİTÜSÜ
FELSEFE VE DİN BİLİMLERİ ANABİLİM DALI
TEZSİZ YÜKSEK LİSANS PROJESİ

8. SINIFLARDA ÇOCUĞU OLAN VELİLERİN MANEVİ
DANIŞMANLIK VE REHBERLİK HİZMETİ İLE İLGİLİ
GÖRÜŞLERİ

Ekrem NOYIN

DENİZLİ 2024

**T.C.
PAMUKKALE ÜNİVERSİTESİ
İSLAMİ İLİMLER ENSTİTÜSÜ
FELSEFE VE DİN BİLİMLERİ ANABİLİM DALI
TEZSİZ YÜKSEK LİSANS PROJESİ**

**8. SINIFLARDA ÇOCUĞU OLAN VELİLERİN MANEVİ
DANIŞMANLIK VE REHBERLİK HİZMETİ İLE İLGİLİ
GÖRÜŞLERİ**

Ekrem NOYIN

Danışman

Prof. Dr. İbrahim KISAÇ

TEZSİZ YÜKSEK LİSANS PROJE ONAY FORMU

İslami İlimler Anabilim Dalı – Manevi Destek ve Rehberlik Bilim Dalı öğrencisi Ekrem NOYIN tarafından hazırlanan “8. SINIFLARDA ÇOCUĞU OLAN VELİLERİN MANEVİ DANIŞMANLIK VE REHBERLİK HİZMETİ İLE İLGİLİ GÖRÜŞLERİ” başlıklı Tezsiz Yüksek Lisans Projesi tarafımdan okunmuş, kapsamı ve niteliği açısından Tezsiz Yüksek Lisans Projesi olarak kabul edilmiştir.

Prof. Dr. İbrahim KISAÇ

Danışman

Pamukkale Üniversitesi İslami İlimler Enstitüsü Yönetim Kurulu'nun ...../...../2024 tarih ve .....sayılı kararıyla onaylanmıştır.

Doç. Dr. Harun ABACI

Enstitü Müdürü

TEŞEKKÜR

Kıymetli hocam danışmanım İbrahim KISAÇ Hoca'ma,

Sevgili eşim Sueda NOYIN

Sevgili ođlum Abdullah Said NOYIN

Beni dünyaya getiren ve her daim varlıkları ile güç bulduğum sevgili annem Nurhayat NOYIN'a ve değerli babam Mitat NOYI'a sonsuz teşekkürler.....

Ekrem NOYIN

ETİK BEYANNAMESİ

Pamukkale Üniversitesi İslami İlimler Enstitüsü, tez yazım kurallarına uygun olarak hazırladığım bu tez çalışmasında; proje içindeki bütün bilgi ve belgeleri akademik kurallar çerçevesinde elde ettiğimi, Görsel, işitsel ve yazılı tüm bilgi ve sonuçları bilimsel ahlak kurallarına uygun olarak sunduğumu, Başkalarının eserlerinden yararlanılması durumunda ilgili eserlere bilimsel normlara uygun olarak atıfta bulunduğumu, Atıfta bulunduğum eserlerin tümünü kaynak olarak gösterdiğimi, Kullanılan verilerde herhangi bir tahrifat yapmadığımı, Bu tezin herhangi bir bölümünü bu üniversitede veya başka bir üniversitede başka bir tez çalışması olarak sunmadığımı beyan ederim.

Ekrem NOYIN

ÖZET

8. Sınıflarda Çocuğu Olan Velilerin Manevi Danışmanlık ve Rehberlik Hizmeti İle İlgili Görüşleri

NOYIN, Ekrem

Yüksek Lisans Projesi, İslami İlimler Enstitüsü

Felsefe ve Din Bilimleri Anabilim Dalı

Proje Danışmanı: Prof. Dr. İbrahim KISAÇ

Ocak 2024, 37 sayfa

Bu araştırmada 8. Sınıflarda öğrencisi olan velilerin manevi danışmanlık ve rehberlik hizmetlerine ilişkin görüşlerinin ortaya çıkarılması amaçlanmıştır. Araştırma nitel ve olgu bilim deseninde yapılmıştır. Kolay ulaşılabilir örnek seçimiyle 21 veli ile görüşülerek veri toplanmış ve veriler içerik analizi ile analiz edilmiştir. Araştırmada 8. Sınıflarda öğrencisi olan velilerin çocuklarının LGS kaygısıyla baş etmelerine destek sağlamak amacıyla manevi danışmanlık ve rehberlik hizmeti almasına yönelik görüşleri büyük ölçüde bu konuda destek aldıkları ve olumlu sonuçlar elde ettikleri şeklindedir. Velilerin büyük kısmının çocuklarının ergenlik sorunlarıyla baş etmelerine destek sağlamak amacıyla manevi danışmanlık ve rehberlik hizmeti aldıkları ve büyük katkıları olduğu yönünde görüş bildirmişlerdir. Velilerin çocuklarının akademik başarılarını desteklemek amacıyla manevi danışmanlık ve rehberlik hizmetini büyük kısmının destek aldıkları ve akademik başarıların arttığı yönünde görüşler bildirilmiştir. Velilerin çocuklarının sosyal psikolojik gelişimlerini desteklemek amacıyla manevi danışmanlık ve rehberlik hizmeti almaya yönelik görüşlerinin büyük ölçüde bu konuda destek almadıkları şeklinde görümler ön plana çıkmıştır. Velilerin büyük kısmının çocuklarının arkadaş ve çevre ilişkilerinin iyi olmasına destek sağlamak amacıyla manevi danışmanlık ve rehberlik hizmeti aldıkları yönünde görüş bildirmişlerdir.

Anahtar Sözcükler: Manevi destek, rehberlik, veli, öğrenci, psikoloji

İÇİNDEKİLER

PROJE ONAY SAYFASI	iii
TEŞEKKÜR	iv
ETİK BEYANNAMESİ	v
ÖZET	vi
İÇİNDEKİLER	viii
TABLolar DİZİNİ	xi
BİRİNCİ BÖLÜM – GİRİŞ	1
1.1. Problem Durumu	1
1.1.1. Problem Cümlesi	2
1.1.2. Alt Problemler	2
1.2. Araştırmanın Amacı	2
1.3. Araştırmanın Önemi.....	3
1.4. Varsayımlar.....	4
1.5. Sınırlılıklar	4
1.6. Tanımlar	5
İKİNCİ BÖLÜM – KURAMSAL ÇERÇEVE VE İLGİLİ ARAŞTIRMALAR	6
2.1. Ergenlik Döneminde Din ve Gelişim Özellikleri	6
2.2. Manevi Danışmanlık ve Rehberlik	7
2.3. Dini Şüphe, Çatışma ve Ergen Genç.....	8
2.4. Kimlik Arayışı ve Ergen Genç	10
ÜÇÜNCÜ BÖLÜM – YÖNTEM	13
3.1. Araştırmanın Modeli	13
3.2. Evren ve Örneklem	13
3.3. Veri Toplama Aracı	14
3.4. Verilerin Toplanması	14
3.5. Verilerin Analizi	14
DÖRDÜNCÜ BÖLÜM - BULGULAR VE YORUMLAR	16

4.1. Alt Problemlere İlişkin Bulgular	16
4.1.1. Birinci Alt Probleme İlişkin Bulgular	16
4.1.2. İkinci Alt Probleme İlişkin Bulgular	18
4.1.3. Üçüncü Alt Probleme İlişkin Bulgular	18
4.1.4. Dördüncü Alt Probleme İlişkin Bulgular	21
4.1.5. Beşinci Alt Probleme İlişkin Bulgular	22
BEŞİNCİ BÖLÜM - TARTIŞMA VE ÖNERİLER	24
5.1. Tartışma ve Sonuç	24
5.2. Öneriler	25
KAYNAKÇA	26
EKLER	28
ÖZGEÇMİŞ	28

TABLolar LİSTESİ

Tablo 3.1. <i>Katılımcı Velilerin Demografik Özellikleri Dağılımları</i>	13
Tablo 4.1. <i>Çocuklarının LGS Kaygısıyla Baş Etmelerine Destek Sağlamak Amacıyla Manevi Danışmanlık ve Rehberlik Hizmeti Almasına Yönelik Veli Görüşleri</i>	16
Tablo 4.2. <i>Çocuklarının Ergenlik Sorunlarıyla Baş Etmelerine Destek Sağlamak Amacıyla Manevi Danışmanlık ve Rehberlik Hizmeti Almasına Yönelik Veli Görüşleri</i>	18
Tablo 4.3. <i>Çocuklarının Akademik Başarılarını Desteklemek Amacıyla Manevi Danışmanlık ve Rehberlik Hizmeti Almasına Yönelik Veli Görüşleri</i>	19
Tablo 4.4. <i>Çocuklarının Sosyal Psikolojik Gelişimlerini Desteklemek Amacıyla Manevi Danışmanlık ve Rehberlik Hizmeti Almasına Yönelik Görüşleri</i>	21
Tablo 4.5. <i>Çocuklarının Arkadaş ve Çevre İlişkilerine Destek Sağlamak Amacıyla Manevi Danışmanlık ve Rehberlik Hizmeti Almasına Yönelik Görüşleri</i>	22

BİRİNCİ BÖLÜM: GİRİŞ

İnsanların en değerli varlıklarından biri de çocuklarıdır. Hatta bu durum en değerli sıralamasında ilk sırada yer alabilmektedir. İnsanlar evlatlarının iyi, sağlıklı ve başarılı olması için çok çaba sarf edebilmektedirler. İnsanların gelişim süreçlerinin farklı dönemlere ayrıldığı ve her gelişim devresinin kendine has zorlukları olduğu bilinmektedir. Bu gelişim evrelerinden en sorunlu dönemlerinden biri ergenlik ve ilk gençlik yılları olarak kabul edilmektedir. Ergenlik Türkiye’de büyük ölçüde çocukların ortaokul yıllarına tekabül etmektedir. Büyük ölçüde ortaokul 7 ve 8. Sınıflarda olan çocukların ergenliğe ilk adımları attıkları bu dönem oldukça sorunlu ve sıkıntılı geçebilmektedir. Çocukların telafisi olmayan eğitim ve gelecek kurgularında çok büyük etkisi olan LGS sınavına girecek olmaları da ayrıca çocuklar/ergenlerde kaygı, stres ve endişelenmelere sebep olabilmektedir. Bir yandan ergenliğin, bir yandan sosyo psikol sorunlar bir yandan LGS kaygısı gibi pek çok sorun bu dönemde öğrencilerin destek ve rehberlik hizmeti almasını gerektirmektedir. Çocukların ve ailelerinin manevi olarak ilgili olmaları, Müslüman kimlik ve hassasiyetleri hem çocuklar hem de aileleri için manevi danışmanlık ve rehberlik hizmeti alma istekliliğine neden olabilmektedir. Bu nedenle bu çalışmada 8. sınıflarda çocuğu olan velilerin manevi danışmanlık ve rehberlik hizmeti ile ilgili görüşlerinin neler olduğu araştırılmıştır.

Çalışmanın bu kısmında problem durumu, problem cümlesi, alt problemler, amaç, önem, varsayımlar, kısıtlamalar ve açıklamalar ele alınmıştır.

1.1. Problem Durumu

İnsan anlayan sorgulayan araştıran ve merak eden yapısı ile sürekli anlam ve mana arayışı içindedir. İnsanın bu özelliği onu sürekli akletme ve tefekkür etmeye sürüklemektedir¹. Türkiye’deki yaşayan insanların büyük kısmının Müslüman kimliği ve bu konudaki duyarlılıkları dinin sosyal yaşamdaki etkisi, gelenek ve görenekler maddi ve manevi öğeler toplumu dinamik olarak ayakta tutmaktadır². Bununla birlikte insanların değişen ve gelişen yapısı toplumsal alanda da değişikliklerin yaşanmasına neden olabilmektedir. İnsan gelişimi açısından bakıldığında ergenlik döneminin içinde olduğu

---

¹ Abdülkerim Bahadır, *İnsanın Anlam Arayışı ve Din, Logoterapik Bir Araştırma* (İstanbul: İnsan Yayınları, 2011), 155.

² Hasan Kayıklık, *Din Psikolojisi Bireysel Dindarlık Üzerine* (Adana: Karahan Kitabevi, 2011), 91

ortaokul 8. Sınıf dönemi öğrencilerinin anlam arayışlarının, merak ve sorgulama zamanlarının en yoğun olduğu dönem olarak bilinmektedir.

1.1.1 Problem Cümlesi

Bu çalışmanın problem cümlesi “8. sınıflarda çocuğu olan velilerin manevi danışmanlık ve rehberlik hizmeti ile ilgili görüşleri nelerdir?” şeklinde belirlenmiştir.

1.1.2 Alt Problemler

Bu çalışmanın alt problemleri şu şekilde belirlenmiştir

1. 8. Sınıflarda öğrencisi olan velilerin çocuklarının LGS kaygısıyla baş etmelerine destek sağlamak amacıyla manevi danışmanlık ve rehberlik hizmeti almasına yönelik görüşleri nelerdir?
2. 8. Sınıflarda öğrencisi olan velilerin çocuklarının ergenlik sorunlarıyla baş etmelerine destek sağlamak amacıyla manevi danışmanlık ve rehberlik hizmeti almasına yönelik görüşleri nelerdir?
3. 8. Sınıflarda öğrencisi olan velilerin çocuklarının akademik başarılarını desteklemek amacıyla manevi danışmanlık ve rehberlik hizmeti almasına yönelik görüşleri nelerdir?
4. 8. Sınıflarda öğrencisi olan velilerin çocuklarının sosyal psikolojik gelişimlerini desteklemek amacıyla manevi danışmanlık ve rehberlik hizmeti almasına yönelik görüşleri nelerdir?
5. 8. Sınıflarda öğrencisi olan velilerin çocuklarının arkadaş ve çevre ilişkilerinin iyi olmasına destek sağlamak amacıyla manevi danışmanlık ve rehberlik hizmeti almasına yönelik görüşleri nelerdir?

1.2. Araştırmanın Amacı

Bu araştırmanın amacı 8. sınıflarda çocuğu olan velilerin manevi danışmanlık ve rehberlik hizmeti ile ilgili görüşlerinin ortaya çıkarılmasına sağlamaktır. Böylelikle ergenlik döneminde pek çok sorunlar yaşayan öğrencilerin sorunlarının çözümüne katkı sağlamaya yönelik öneriler getirilerek paylaşımlarda bulunulacak ve konuya ilgi duyanların istifadesine sunulacaktır. Alan yazında bu alanda çalışmaya rastlanılamamıştır. Bu çalışma alana katkı sağlayarak ortaokul 8. Sınıf öğrencilerinin manevi destek ve rehberlikle ilgili gereksinimlerinin karşılanması konusunda velilerin görüşlerinin ortaya konulması da mümkün olacaktır.

1.3. Araştırmanın Önemi

Manevi destek ve rehberlik insanlara güven, huzur ve değerlerine ilişkin algı oluşturmaya yönelik destekleyici faaliyetleri içermektedir³. Bireylere ihtiyaç duyduklarında yardım ve desteği sağlamada psikolojik danışmaya manevi boyutları da ekleyerek bir bütün halinde kapsayıcı bir hizmet sunmayı gerektiren manevi destek son zamanlarda yaygınlaşmaktadır. Ancak yine de istenen insan sayısına ulaşabildiğini söylemek güçtür. Maneviyat içerikli psikolojik danışmanlık ve rehberlik hizmeti biçiminde de değerlendirilebilmen bu hizmetin ergenlere yönelik olarak yapılması çok daha anlamlı ve önemlidir. Manevi danışmanlığın en önemli özelliği hem dini hem de psikolojik yaklaşımları bir arada kullanması, bireylerin psikolojik mücadelelerini ele almak için çeşitli teknik ve yöntemler kullanırken aynı zamanda manevi unsurların önemini kabul etmesidir⁴.

İnsan yaşamı boyunca çocukluk, ergenlik, yetişkinlik ve yaşlılık gibi evrelerden geçmektedir⁵. Bu evreler içinde ergenlik, bireyin hayatını şekillendirmede çok önemli ve etkili bir rol oynar. Bu evrenin ihmal edilmesi, sonraki evrelerde telafisi zor sorunların yaşanmasına neden olabilmektedir. Ergenlik, kişinin hem biyolojik hem de psikolojik çocukluk döneminin sona erdiği ve bazı sorumlulukların başladığı bir dönemdir. Ergenlik dönemi, bireyin varoluşunun en zorlu ve sıkıntılı evresi olabilir. Ergenlik dönemi eğitim ve öğretimin devam ettiği, ahlaki, kültürel ve alışkanlıklarla karşılaşılan sıkıntılı süreçlerin olduğu bir dönemdir. Bu dönemde psikolojik sorunun ortaya çıkmaya eğilimli yüksektir. Bu sorunlar arasında depresyon, anksiyete, benmerkezcilik, saygısızlık, saldırganlık, bağımlılık ve intihar yaygındır. Özellikle manevi yetersizlikler, genç bireyler arasında bu sorunlara katkıda bulunan risk faktörleri arasında önemli bir yer tutmaktadır. Depresyon ve diğer olumsuzluklarla ilgili olarak bireyin manevi yöneliminden kaynaklanan faydalı sonuçlar, kişinin karşılaştığı olumsuzluklara ilişkin zihniyetinin değiştirilmesi etrafında dönmektedir. Ergenlik dönemindeki bireyler üzerinde yapılan incelemelerde, maneviyatın riskli kabul edilen davranışlarla ve depresyon belirtileriyle ters yönlü bir ilişki sergilediği, aynı zamanda varoluşsal huzura ulaşma ile etkileşimde olduğu saptanmıştır⁶. Ergenlik dönemi, yoğun bir anlam arayışı ile

³Sefa Saygılı, *Ruhen ve Bedenen Sağlıklı Çocuk Yetiştirmek*. (İstanbul: Hayat Yayınları, 2005), 142.

⁴Yener Özen, “Tanrı-Sen ve Ben Üçümüzün Yolu: Pastoral Psikoloji ve Danışmanlığı Gerekliliği Üzerine”. *Din Bilimleri Akademik Araştırma Dergisi*, 10(2): (2010), 54.

⁵Adnan Kulaksızoğlu, *Ergenlik Psikolojisi* (İstanbul: Remzi Kitabevi, 2013), 17.

⁶Devrim Akdemir, Füsün Çuhadaroğlu Çetin, “Çocuk ve Ergen Psikiyatrisi Bölümüne Başvuran Ergenlerin Klinik Özellikleri”. *Çocuk Ve Ergen Ruh Sağlığı Dergisi*, 15(1), (2008), 5-15.

karakterize edilen önemli bir evre olarak kabul edilmektedir. Bu dönemde karşılaşılan çağdaş yaşam biçimi ve biyo-psikososyal gelişmeler depresyon, anksiyete, saldırganlık, benlik değerinde azalma, somatizasyon, madde bağımlılığı ve teknoloji bağımlılığı gibi çeşitli ruh sağlığı bozukluklarına rastlanılabilmektedir. Bundan dolayı koruyucu bir güç tarafından korunma bilinci, ergen psikolojisi alanında koruyucu bir rol üstlenirken aynı zamanda terapötik bir etki de yaratmaktadır. Bu açıdan bakıldığında din, genç ergenin ihtiyaç duyduğu zamanlarda teselli bulabileceği ve sığınabileceği bir sığınak işlevi görmektedir⁷. Bu sebeple ergenlere manevi destek ve rehberlik hizmetinin çok daha iyi biçimde ve sistematik olarak verilmesi gerekmektedir. Ancak bu alanda yapılan çalışmalar oldukça az olduğu gibi 8. Sınıf ortaokul öğrencileri özelinde yapılan herhangi bir çalışmaya rastlanılmamıştır. Bu çalışma alandaki eksikliğin kapanmasına katkı sağlama ve bu alana meraklı kesimlere kaynak olması bakımından da önemli bir çalışmadır.

1.4. Varsayımlar

Bu çalışmanın varsayımları şunlardır.

- Çalışmaya katılan velilerin çocukları 8. Sınıfta öğrenim görmektedir.
- Veliler görüşme formunda yer alan sorulara gerçek görüşlerinin doğru olarak aktarmışlardır.
- Veri toplama araçları araştırma için yeterlidir.

1.5. Sınırlılıklar

- 20232024 eğitim yılında 8. Sınıflarda öğrencisi olan velilerin görüşleriyle sınırlıdır.
- Ölçme aracı araştırmacı tarafından literatür taranarak geliştirilmiş ve alanında akademik çalışmalar olan 2 akademisyenin görüş ve önerileri ile oluşturulmuş yarı yapılandırılmış görüşme formu olup bu form kullanılarak veri toplanmıştır.

---

⁷Gürsu, *Ergenlik Döneminde Psikolojik Sağlık ve Dindarlık İlişkisi*, 268.

1.6. Tanımlar

Maneviyat: Manevi olan, zihinle ilgili şeyler, içsel olan, kişinin iç dünyasıyla ilgili olan, maddi olmayan doğüstü güç ve kuvvetler, aşkın olanla bütünleşme arayışı⁸ (Rio ve White, 2016) olarak tanımlanmaktadır.

Manevi Danışmanlık ve Rehberlik: Bireylerin dini inançlarının yaşamları üzerindeki etkisini anlamalarına yardımcı olma sürecidir⁹.

Manevi Danışman ve Rehber: "Manevi danışmanlık ve rehberlik" alanında eğitimlerini tamamlamış ve psikolojik yardım yapma konusunda yetkili kişidir¹⁰.

---

⁸ Rio, Carlos Del M.& Lyle J. White, Maneviyatı dindarıktan ayırmak: Hilomorfik bir bakış açısı (Çev. Selma, B.). *Tasavvuf İlmî ve Akademik Araştırmalar Dergisi*, 37(1), (2016), 83.

⁹ Mesleki Yeterlilik Kurumu, 2019: 21.

¹⁰ Mesleki Yeterlilik Kurumu, 2019: 21).

İKİNCİ BÖLÜM: KURAMSAL ÇERÇEVE VE İLGİLİ ARAŞTIRMALAR

Bu bölümde alan yazın taramasında ulaşılabilen alan yazındaki bilgilere ve bu alanda yapılmış araştırmalara yer verilmiştir.

2.1. Ergenlik Döneminde Din ve Gelişim Özellikleri

Erken ergenlik dönemi çocukluktan gençliğe geçiş dönemi olup en sıkıntılı süreçlerin bireyi etkilediği ve bu süreçte ergenlerin mutlaka desteklenmesi gereken bir evredir. Bu dönem manevi ve dini inancı koşulsuz benimseme ve bütünleşirmenin yanı sıra tam tersi bir durumlar biçiminde de kendini göstermektedir. Bu süreçte ergen seçtiği ya da kabul ettiği dine içten ve aşkın bir bağlılık sergilerken diğerlerine karşı şüphecilik duyabilir¹¹. 12-13 yaşlarında çocukluktan gençliğe geçiş döneminde olan birey arayış ve anlamlandırma süreçlerine girer. Ergenin Allah ve diğer soyut varlıklara yaklaşımı oldukça farklılaşabilmektedir. Bazıları şartsız bir kabul gösterirken bazıları ise şüphecilik ve sorgulamada işin içinden çıkamayacak boyuta gelirler. Bu önemde manevi destek ve rehberlerin işin içine dahil olmaları ve destek ve rehberlikte bulunmaları gerekmektedir.

Ergenlik döneminde dini ritüelleri yerine getirme, dini toplantılara ve törenlere katılma, dini beslenme kısıtlamalarına uyma ve doğru ile yanlış, günah ile kefareti ayırt etme gibi konulara yönelik ilgi ve duyarlılıkta artış görülmektedir. Bununla birlikte, ergenlik döneminin kendine özgü zorlukları ortaya çıktıkça bu manevi tatmin dönemi kısa sürerek dini yaşayış krizlere karışabilir¹².

Ergenlik döneminde çocuk önemli bir bilişsel dönüşüm geçirir ve tüm kozmosun yaratılmasından sorumlu olan tek, eşsiz, sarsılmaz bir varlığa olan inancını geliştirir. Bu varlık her yerde hazır ve nazır, hayat sahibi ve ölümsüz olarak algılanır¹³. Bireylerin etik konulara karşı duyarlılıklarının arttığı dönem ergenlik döneminin ilk evreleridir. Bu dönemde adalet algısında yerleşir. Ergenler, ebeveynlerinin ve yakın çevrelerindeki yetişkinlerin davranışlarını ahlaki bir mercekle değerlendirmeye başlarlar. Böyle girift ve sancılı bir süreçte ergenlerin gelişimlerini doğru ve en aza krizlerle atlatması, kişilik ve karakter gelişimlerini sağlam olarak oturabilmeleri için desteklenmeleri ve rehberlik edilmeleri gerekmektedir. Bunun ehil eller tarafından milli ve manevi değerlerle

---

¹¹Hüseyin Certel, *Din Psikolojisi*, (Ankara: Andaç Yayınları,2003), 169.

¹²Hayati Hökelekli, *Din Psikolojisi*, 3. bs(Ankara: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, 1998), 269.

¹³Hüseyin Peker. *Din Psikolojisi*. 7 bs . (İstanbul Çamlıca Yayınları, 2011), 106.

bütünleşik biçimde verilebilmesi için manevi destek ve rehberlik yeterliği olan kişiler tarafından yapılması önemlidir.

2.2. Manevî Danışmanlık ve Rehberlik

Manevî danışmanlık ve rehberlik Türkiye’de yeni bir alan olmakla birlikte son derece saygın bir meslek olmakla birlikte bilimsel çalışmaların arttığı bir alandır. Manevî danışmanlık ve rehberlik resmî olarak Manevi Danışman (Seviye 6) Ulusal Meslek Standardı olup 07/08/2019 tarih ve 2019/104 sayılı karar ile MYK yönetim kurulunda onaylanmıştır. 25/10/2019-30929 (Mükerrer) tarih sayılı Resmî Gazetede 19UMS0728-6 referans koduyla yayınlanmıştır.

Mesleki Yeterlilik Kurumu tarafından Manevi Danışmanlık ve Rehberlik bireylerin dini inançlarının yaşamları üzerindeki etkisini anlamalarına yardımcı olma süreci olup danışanların belirli sorunlarıyla ilgili hedeflerine ulaşmalarına yardımcı olmayı amaçlayan danışmanlık hizmetlerinin sağlanmasıdır¹⁴. Manevi Danışmanlık ve Rehberlik, "manevi danışmanlık ve rehberlik" alanında eğitim almış bireyler tarafından psikolojik yardım sağlayarak bireyin kendi varlığı hakkında içgörü kazanması, hem maddi hem de manevi ikilemlerini çözmesi, rasyonel kararlar alması ve hem dünyevi hem de öbür dünyada kişisel tatmin ve mutluluğa ulaşmasını sağlamada destek olmalıdır¹⁵. Manevi danışmanlık ve rehberlik, dini ve manevi kaynakları birlikte değerlendiren özel bir rehberlik biçimi olup hem teorik hem de pratik uygulamaları kapsamaktadır. Manevi danışmanlık danışan ve danışmanın dini ve ruhani yönleri bir arada ele alınması herhangi bir ayırım yapılmaksızın danışanların gönüllü katılımıyla özel ihtiyaçlar ve istişare biçiminde uygun yöntemlere göre yardım ve destek hizmeti şekline sunulmaktadır¹⁶. Manevi danışmanlık ve rehberlikte danışan için önemli ve değerli olan konuların ele alınması, kişisel anlamlandırmasının ortaya çıkarılması ve inancın olay ve olgular üzerindeki etkisi ortaya konulmaya çalışılır¹⁷. Manevi rehberlik bireylerin duygu,

¹⁴Mesleki Yeterlilik Kurumu, 2019: 21-.

¹⁵Aytekin Bulut, *Din Eğitiminde Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık*. (Ankara: Diyanet İşleri Başkanlığı Yayınları. 2011), 51.

¹⁶Merve Reyhan Baygeldi, *Türkiye’de Modern Sorunlara Dini Bir Çözüm Olarak Manevi Danışmanlık Uygulaması: Mevcut Durum ve Öneriler*. (İstanbul: SETA. 2018), 9

¹⁷Sevde Düzgüner- Ali Ayten, *Manevi Danışmanlık ve Rehberlik Hizmetleri Temel Bilgiler Kılavuzu*. (Ankara: DİB Yayınları, 2021), 41.

düşünce ve davranışlarını şekillendiren anlamı ortaya çıkarma rehberliği olarak da görülebilir¹⁸.

Karakter gelişimi ve kişilik oluşumunun en önemli evrelerinden biri olan ergenlik döneminde birey pek çok sorunla karşı karşıya kalmaktadır. Bu dönemde ergenler dini inançlar ve belirsizlikler, soru ve sorgulamalarla çatışmalar yaşamaktadır. Dini teslimiyette bulunan teselli ve durgunluk manevi destek ve rehberlikle daha kolay olabilmektedir. Gençlere verilen bu destek ve rehberlik insanların ilahi bir varlıktan gelip yine ona döneceği, belli bir amaca yönelik yaşama, inanma ve bu imanın gereği olan şeyleri yapma hayatın zorluklarıyla baş etme gayreti içinde olma süreçlerinde destek verilmesi zorlukları aşmalarında önemlidir¹⁹.

Ergenlik döneminin içinde olduğu 8. Sınıf döneminde öğrencilerin soyut düşünme ve metafizik alanlara olan eğilimlerde artış, dine ilgilerinin artmasına ve çocukluk döneminde anlaşılamayan kavramları bilinçli ve özenli bir şekilde öğrenme ve bunu pratik uygulamalara aktarma arzusu gelişir²⁰. Bu dönemde ergenlerde sorgulama ve eleştirel yaklaşım bunalımla birlikte istenmeyen çok farklı anlayışların ortaya çıkmasına da neden olabilir. Ergenlik dönemi pek çok şeye muhalefet ve karşı olma şeklinde kendini gösterebilir. Bu karşıtlık her türlü otorite ve dine karşı olarak da kendini gösterebilir²¹. Böyle bir süreçte mutlaka ergene psikolojik manevi destek ve rehberlik hizmeti sunulması gerekmektedir. Bu hizmetin nitelikli biçimde sunulması hem bireyin geleceği hem de sağlıklı bir yapının kurulması açısından önemli olup ayrıca bir değer taşımaktadır²².

2.3. Dini Şüphe, Çatışma ve Ergen Genç

Ergenlik döneminde soyut düşünme yetilerinin hızla gelişmesiyle birlikte bireyler, ailevi ve çevresel etkilerle edindikleri ahlaki ve dini ilkeleri sorgulamaya başlarlar. Ergenlerin içindeki değişken duygusal manzara, sürekli değişen toplumsal değer sistemleriyle birleştiğinde, inançlarında tereddüt etmelerine, bunalmış hissetmelerine ve paradokslarla karşılaşmalarına neden olabilir. Birey ergenlik dönemine geçerken, bilişsel ve entelektüel yetilerde derinlik ve genişlik açısından kayda değer bir artış olur. Bu dönem, potansiyel olarak bilişsel kargaşa ve psikolojik rahatsızlıklar olarak ortaya

¹⁸ Mualla Selçuk, 2000'li yıllara Girerken İrşad Anlayışımız Üzerine Bazı İlk Düşünceler. *DİB II. Din Şurası Tebliğ ve Müzakereleri*. 2, ss. (2003), 463.

¹⁹ Turgay Gündüz, *İslam, Gençlik ve Din Eğitimi*, (İstanbul: Düşünce kitapevi, 2002), 227-228

²⁰ Hayati Hökelekli, *Din Psikolojisi*, 3. bs (Ankara: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, 1998), 267.

²¹ Hökelekli, *Çocuk. Genç. Aile Psikolojisi ve Din*, 104.

²² Düzgüner- Ayten, *Manevi Danışmanlık ve Rehberlik Hizmetleri Temel Bilgiler Kılavuzu.*, 54.

çıkabilen artan duygusal keskinlik ve yetenek ile karakterize edilir. Genç bireylerin ileride ne olacağını öngörme ve farklı bir bakış açısıyla karmaşık çıkmazlar için çareler tasarlama kapasitelerinin ortaya çıkması, varoluşlarında önemli değişikliklere yol açabilir. Sıklıkla, atalarının benimsediği seçimleri ve ilkeleri inceler, üzerinde düşünür ve zaman zaman bunlara karşı çıkarlar²³. Genç bireylerin gelişmekte olan zekası, giderek artan bir özerklik ve kendini güçlendirme duygusunu teşvik eder. Sonuç olarak, kendilerini yetişkinlerle eşit olarak algırlar ve böylece sosyal çevrelerindeki kişilerin düşünce ve eylemlerini inceleme konusunda cesaretlenirler. Dahası, bu genç bireyler kendilerini ifade etmeye çalıştıkça, ebeveynleriyle olan ilişkileri daha talepkar hale gelmekte, bu da paradoksal ve huzursuz bir duruma yol açmaktadır. Bir yandan dini öğretiler ebeveyn figürlerine itaati dikte ederken, diğer yandan gelişmekte olan bağımsızlık duyguları bu beklentiyle çatışmaktadır. Sonuç olarak, bu genç bireyler ebeveynleri dışındaki her türlü otoriteyi reddetme eğilimindedir²⁴. Genç bireylerin sorgulamaları ve reddetmeleri, dinin ilkelerini sorguladıkları ve zaman zaman geçerliliğine ilişkin şüpheler besledikleri için din alanı üzerinde de etkili olmaktadır. Sonuç olarak, bu aşama genellikle dini bir "kriz" olarak adlandırılır.

Ergenlerin kişisel özellikleri, bilişsel gelişimleri, içinde yetiştikleri sosyo-kültürel bağlam, eğitim koşulları ve sosyal çevreleriyle etkileşimleri, genç bireylerde dini belirsizliklerin ortaya çıkmasında önemli bir etkiye sahiptir. Yakın çevrelerinde farklı dini yorumlara ve ritüellere maruz kalmaları, eğitimleri sırasında karşılaştıkları bazı bilimsel teorileri dini inançlarla uzlaştırma zorlukları ve diğer derslerdeki öğretmenlerin dine karşı tutumları gibi bazı faktörler dini belirsizliklerin ortaya çıkmasına katkıda bulunabilir²⁵. Dini rehberlik sunmakla sorumlu bireyler arasında yanlış tutum ve davranışların varlığı, önemli bir dini eğilim eksikliği, dini konularda yetersiz bilgi ve yetersiz rehberlik nedeniyle eksik bir dini sosyalleşme sürecinin yanı sıra, ortaya çıkan bağımsızlık duygusunun bir sonucu olarak çeşitli otorite biçimlerinin reddedilmesi, yetişkinlere duyulan güvenin zayıflaması ve cinsel güdülerin gelişmesiyle ilişkili suçluluk duygusunun yaşanması diğer faktörler arasındadır²⁶.

Gençliğin biçimlendirici yıllarında bireyler, geçmiş nesillerden miras aldıkları inançları eleştirel bir şekilde incelemeye ve yeniden değerlendirmeye sevk eden sayısız

²³ Marry J. Gander-Harry W. Gandiner, *Çocuk ve Ergen Gelişimi*. (B. Onur, Yay.Haz.) (Ankara: İmge Kitabevi Yayınları. 2015), 466

²⁴ Hayati Hökelekli, *Din Psikolojisi*, 3. bs.(Ankara: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, 1998), 270

²⁵ Hökelekli, *Din Psikolojisi*, 271.

²⁶ Peker. *Din Psikolojisi.*, 172

etkiye maruz kalırlar. Bu süreç, genç bireylerin dine sahip çıkmaları ve onu kişisel bir inanç olarak yeniden şekillendirmeleri için benzersiz olanaklar sunar. Dolayısıyla, bu özel prosedür, genç bireyin kimliğini şekillendirme süreciyle uyumlu olarak, din hakkında kapsamlı bir kavrayış edinme çabası olarak da değerlendirilebilir. Genç kişi dinin içsel çerçevesine dair entelektüel bir kavrayış kazanmaya çabalarken, mantıksal kanıtlamadan kaçan herhangi bir yöne karşı ayırt edici bir eğilim benimser. Yukarıda bahsedilen kanıtlar, genç bireylerin dini sorgulama motivasyonlarının, onu doğrudan reddetmekten ziyade, onu anlama ve hakikate ulaşma konusundaki içsel arzu ve ihtiyaçlarından kaynaklandığını göstermektedir. Bu zorunluluk önemli ölçüde sıkıntı ve eziyete yol açabilmektedir²⁷. Bununla birlikte, bu durum 17-18 yaşlarında zirveye ulaşır ve sonraki yıllarda bilişsel yetilerin, iradenin gelişmesi ve kişinin kimliğine ilişkin krizin çözülmesi yoluyla düzenlenebilir. Bu özel dönemde, dini şüphecilik varlığı, inançla doğrudan bir çelişki olarak değil, daha ziyade onun ilerlemesini sağlayan bir katalizör olarak belirginleşir. Uygun koşulların sağlandığı durumlarda, bu belirsizlikler dini inançların saflaştırılmasına yönelik basamak taşları işlevi görür ve sonuç olarak dindarlık bilincinin yükselmesine yol açar²⁸. Bununla birlikte, bu sürecin aşamadığı durumlarda, önceden var olan inançları reddetme eğilimi ortaya çıkabilir.

Fiziksel ve duygusal dönüşümlere ek olarak, ergenler bilişsel kapasitelerinde de ilerleme kaydederler. Çocukluklarının somut zihniyetini aşarak soyut kavramları anlama, hayal etme, değerlendirme ve nihayetinde bir bakış açısını ifade etme kapasitesine sahip olurlar. Ergenlerin bilişsel gelişimi, idealize edilmiş benlik kavramları oluşturma ve cinsellik, ahlak, din ve diğer ilgili alanlarla ilgili kişisel inanç ve değerler oluşturma becerisini kapsayan, yaşamlarının çeşitli yönleri üzerinde derin ve kalıcı bir etkiye sahiptir.

2.4. Kimlik Arayışı ve Ergen Genç

Gençlik döneminde, bireyin kişisel kimliğini oluşturma arayışı önemli bir özelliktir. Bu evrede ergen, çevresindeki örnek teşkil eden kişilerden ilham alarak kendine özgü bir kimlik inşa etmeye çalışır. Genç birey bir yandan çevresindeki örnek figürlerle bir bağ kurarken, diğer yandan da kendisini söz konusu bireylerden ayıran özellikleri ortaya çıkarır. Bu çaba, yani kişinin kimliğini geliştirmesi, her gencin tutarlı

²⁷ Abdülkerim Bahadır, "Ergenlik Döneminde Dini şüphe ve Tereddütler", *Diyanet Aylık Dergi*, S 233, (Ankara: 2010), 24.

²⁸ Hayati Hökelekli (ed), *Gençlik. Din ve Değerler Psikolojisi*, 3 bs İstanbul Dem Değerler Eğitimi Merkezi. 2015, 273

bir benlik duygusu edinmek için bilinçli veya bilinçsiz olarak mücadele etmek zorunda olduğu mücadeleyi temsil eder. Bu keşif bazı bireyler için sakin bir şekilde kendini gösterirken, diğerleri için daha çalkantılı bir yolculuğu beraberinde getirebilir.

Genç bir bireyin karşılaştığı çabayı 'kimlik edinme' yolculuğu olarak tanımlamıştır. Kendisinin de belirttiği gibi, bu aşamada kimlik çıkmazını etkili bir şekilde çözen gencin sergilediği özgüven düzeyi artar ve böylece yaşam çabalarında kendinden emin bir şekilde ilerlemesini ve başarıya ulaşmasını sağlar. Buna karşılık, bir çözüm bulunana kadar bir rol belirsizliği durumuna girmeleri kaçınılmaz görünmektedir.

Ergenlik döneminde kendini keşfetme arayışında üç etkili faktörü göz önünde bulundurmak yerinde olacaktır: bireyin yaşadığı fizyolojik ve psikolojik dönüşümler, özerklik özlemi ve sosyalleşme süreci. Özellikle fizyolojik değişimler, ergenleri sadece kendilerine odaklanmaya ve fiziksel özelliklerine ilişkin dış değerlendirmeleri değerlendirerek kendilerine özgü kimliklerini inşa etmeye sevk eder. Saygın eğitimciler ve psikologlar, genç bireylerin karşılaştığı en önemli zorluğun "gerçek özlerini ortaya çıkarmak" olduğunu ileri sürmektedir. Onlar kimlik oluşturma sürecinin doğuştan başlayıp yaşam boyu süren bir süreç olduğunu belirtmekle birlikte kritik dönemin gençlik çağı olduğu belirtilmektedir.

Birçok değişken, genç bireylerin gelişimi üzerinde olumlu ya da olumsuz önemli bir etkiye sahiptir. Bu değerlendirmeler, cinsel kimliklerinin temel bir bileşeni olan cinsiyetlerini kabul ya da reddetmelerinde de önemli bir rol oynamaktadır²⁹. Ergenlerin özerklik eğilimi, odak noktalarını aile ortamından daha geniş dış çevreye kaydırmaları için onları motive eder. Genç bireyin çevresindeki bağlama, özellikle de sosyalleşme sürecine uyum sağlaması, toplumdaki saygın figürlerle özdeşleşme mekanizması aracılığıyla kişisel kimliğinin gelişimini kolaylaştırır³⁰. Bu özdeşleşme süreci, modelin çocukluk dönemindeki eylemlerini taklit etmekten ziyade, modelin davranışlarını taklit etmeye yönelik kasıtlı bir eğilim olarak ortaya çıkar. Dahası, bu gelişim aşamasında ergen, özdeşim kurduğu rol modellerinin özelliklerini bünyesine katarak kendi modelini inşa eder³¹.

Genellikle kendini keşfetme ve tanımlama dönemi olarak adlandırılan ergenlik evresinde, bireylerin arzu ettikleri benlik duygusunu oluşturmada zorluklarla

²⁹ Mustafa Naci Kula. *Kimlik ve Din (Ergenler Üzerine Bir araştırma)* (İstanbul: Ayışığı kitapları, 2001), 57

³⁰ Mustafa Naci Kula. "Gençlik Döneminde Gençlik ve Din (Lise Öğrencileri Üzerine Bir Araştırma)" *Gençlik, Din ve Değerler Psikolojisi, ed. Hayati Hökelekli* (İstanbul: Dem, 2006), 51

³¹ Gündüz, Turgay. *İslam, Gençlik ve Din Eğitimi*, (İstanbul: Düşünce kitapevi, 2003), 176

karşılaşmaları mümkündür ve bu da kimlik krizi olarak bilinen duruma yol açar. Bu kriz, özellikle genç bireyler kendilerini duygusal bağılıklar içinde bulduklarında, kariyer yolları, iş seçimleri ile ilgili kararlarla karşı karşıya kaldıklarında veya kişisel öneme sahip önemli yarışmalara katıldıklarında ortaya çıkma eğilimindedir. Bunun nedeni, genç bireyin otorite figürüyle duygusal bir bağ kurmak veya başka bir bireye karşı romantik duygular geliştirmek gibi başkalarıyla etkileşimlerinde belirli bir düzeyde zorlanmayla karşılaşmasıdır. Belirli bir bakış açısına göre, eğer genç bu zorlanmayı hafifletmekte yetersiz kalırsa, kendine güveni azalabilir ve bu da çekingenlik sergilemesine veya başarılı olamama endişesi nedeniyle yoğun kaygı yaşamasına neden olabilir. Bu olgu, kişinin kendi benliğine yabancılaşma hissiyle sonuçlanır. Bu kopukluğu yaşayan genç bireyler genellikle madde bağımlılığı, suç faaliyetleri, kendine zarar verme, bir davaya yoğun bağlılık ve sınırsız zevk arayışı dahil ancak bunlarla sınırlı olmamak üzere zararlı davranışlar sergilemektedir. Dahası, bu bireyler alternatif dini inançların benimsenmesi, çarpıtılmış kanaatler ve teizmin reddedilmesi gibi manevi zorluklarla yüzleşmek zorunda kalmaktadır³².

2.5. İlgili Araştırmalar

Ayten'in (2018) "Manevi Danışmanlık ve Rehberlik Teori ve Uygulama Alanları" başlıklı çalışmasında³³, manevi ve dini danışmanlık ve rehberliğin incelikli konusu kapsamlı bir şekilde ele alınmaktadır. Din ve sağlık arasındaki ilişkiye odaklanan yazar, Manevi Danışmanlık ve Rehberliğin teori ve uygulama yönlerini genişleten kapsamlı bilgiler ve ilgili örnekler sunmaktadır.

Ekşi ve Kaya tarafından 2016 yılında yayımlanan "Manevi Yönelimli Psikoterapi"³⁴ başlıklı çalışma, maneviyat ve psikolojik danışmanlık arasındaki ilişki, manevi danışmanlığın gelişimi, öne çıkan manevi yönelimli yaklaşımlar ve tekniklerin yanı sıra maneviyat ve psikoterapinin birleşmesinin doğasında var olan potansiyel zorluklar gibi önemli konuları ele almaktadır.

³² Hayati Hökeleli, *Çocuk. Genç. Aile Psikolojisi ve Din*. 2 bs İstanbul Dem Yayınları. 2016, 166

³³ Ali Ayten, (ed.). *Manevi Danışmanlık ve Rehberlik: Teori ve Uygulama Alanları*". İstanbul: Dem Yayınları, 2018, 11-80

³⁴ Ekşi, Halil-Çınar Kaya, *Manevi yönelimli psikoterapi ve psikolojik danışma*. (İstanbul: Kaknüs Yayınları. 2016), 22-110

Kanger, 2015 yılında yayımlanan “Manevi Rehberlikte Proaktif Bir Yaklaşım Olarak Hazreti Muhammed'in (s.a.v.) Örneği”³⁵ başlıklı çalışmada, manevi rehberlik alanında yeni ve etkili bir çerçeve keşfetme arayışına girmiştir. Bu çalışmada öncelikle manevi rehberliğe duyulan ihtiyaç, manevi rehberliğin işlevleri, ilkeleri, becerileri ve teknikleri ortaya konulmaktadır. Ardından, Peygamberimizin sahabeleriyle ilişkilerinde manevi rehberlik kapsamına giren örnek olay metinleri orijinal (birincil) kaynaklardan alınarak analiz edilmiş ve bulgulara ulaşılmıştır. Bu makale, seçilen vaka çalışmalarının dini danışmanlık ve manevi rehberlikte proaktif rehberlik yaklaşımının niteliklerini ne ölçüde somutlaştırdığını incelemektedir. Bu yaklaşım, bireylerin tuzaklara düşmeden veya zor durumlarda takılıp kalmadan manevi yolculuklarında ilerlemelerine yardımcı olmak için tasarlanmıştır. Çalışmanın bulguları sentezlenmekte ve ilkesel sonuçlar çıkarılmaktadır.

Topuz, 2014 yılında gerçekleştirdiği "Din Görevlilerinin Manevi Danışmanlık Yeterlikleri"³⁶ başlıklı çalışmada, toplumda giderek daha fazla ihtiyaç duyulan psikolojik yardım hizmetlerinin temel alanlarını, psikolojik yardım uygulamalarını, akademik çalışmaları ve dini danışmanlık ve rehberlik alanında gelenen aşamaları inceledi. Ayrıca Psikolojik yardım alanları bağlamında gelişen dini danışma ve rehberlik konusunun diğer psikolojik yardım hizmetleri sunan meslekler ile ilişkisine dikkat sürecin olgunlaşmasına katkıda bulunulmaya çalışılmıştır.

Koç'un 2012 yılında yayımlanan “Batı'da Manevi Psikolojik Danışmanlık Alanında Yapılan Bilimsel Çalışmaların Tarihi ve Literatürü”³⁷ başlıklı çalışması, Batı toplumlarında dini danışmanlık alanında yapılan akademik araştırmaları derinlemesine incelemeyi amaçlıyor. Kitap, özellikle din psikolojisi ve psikolojik danışmanlık ve rehberlik alanlarında çalışan ve bu konuya ilgi duyan profesyonellere hitap etmektedir. Batı'da dini/pastoral danışmanlık üzerine yapılan araştırmaların tarihsel gelişimini anlatan bu çalışmada, dünyanın çeşitli ülkelerinde dini danışmanlık alanında çalışan akademisyenlerin bir listesini sunuyoruz. Liste ülkelere göre alfabetik olarak düzenlenmiştir. Koç ayrıca, maddi ve manevi destek sağlayan belli başlı mesleki ve sivil kuruluşların isim ve adreslerini içeren Batı'da “Manevi-Psikolojik Danışmanlık Üzerine

³⁵ Kanger, Faruk. Manevi rehberlikte proaktif bir yaklaşım olarak Hz. Muhammed'in (sav) Örneği. *İZÜ Sosyal Bilimler Dergisi*, 3, (6-7), (2015), 79-103.

³⁶ İlhan Topuz, Din Görevlilerinin Mânevi Danışmanlık Yeterlilikleri. (Isparta: Manas Yayınları, 2014), 18-75

³⁷ Mustafa Koç, “Manevi-[psikolojik] danışmanlık ile ilgili Batı'da yapılan bilimsel çalışmaların tarihi ve literatürü (1902-2010) üzerine bir araştırma I-II”. *Çukurova Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, (2012), 201-237.

Yapılan Bilimsel alışmaların Tarihi ve Literatürü (1902-2010)” adlı kitabın da yazarıdır. Çalışmanın sonuç bölümünde Batı’da yapılan çalışmaların, Türkiye’deki Din Psikolojisi ile psikolojik danışmanlık ve rehberlik alanlarının gelişimine yaptığı ve yapacağı katkılar üzerine araştırmalarda bulunulmuştur.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM: YÖNTEM

Bu bölümde; araştırma modeli, evren, örneklem, veri toplama aracı, verilerin toplanması ve çözümlenmesine kullanılan istatistiksel işlemler yer almaktadır.

3.1. Araştırmanın Modeli

Araştırma, nitel ve olgu bilim modelinde bir çalışma olarak yapılmıştır. Olgu bilim çalışmaları mevcut olarak var olan olguların belirli bir sistematik içinde incelenmesi ve ortaya çıkarılmasına yönelik çalışmalardır. Araştırmada 8. Sınıflarda çocuğu olan ebeveynlerin çocuklarının manevi destek ve rehberlik almasına yönelik var olan görüş ve düşüncelerinin ortaya çıkarılmasına yönelik çalışmalardır.

3.2. Evren ve Örneklem

Araştırmanın evrenini 2023-2024 eğitim yılında Denizli ili Merkezefendi ilçesindeki ortaokul 8. Sınıflarda çocuğu olan veliler oluşturmaktadır. Evrende yaklaşık 1300 dolayında veli bulunmaktadır. Evrenini temsil edecek veliler arasından “Seçkisiz örnekleme” yöntemiyle seçilen 30 veliye ulaşılarak görüşme yapılmış ve veri toplanmıştır. Verilerin toplandığı velilerin demografik özelliklerine göre dağılımları Tablo 3.1’de verilmiştir.

Tablo 3.1. *Katılımcı Velilerin Demografik Özellikleri Dağılımları*

Kod	Yaş	Meslek	Ebeveynlik durumu	Çocuk sayısı
1	45	Öğretmen	Baba	2
2	40	Muhasebe	Baba	2
3	33	Öğretmen	Baba	2
4	40	Ev hanımı	Anne	3
5	40	Ev hanımı	Anne	3
6	32	Karavan	Baba	2
7	43	Çiftçi	Baba	2
8	41	Öğretmen	Anne	2
9	36	Şoför	Baba	1
10	38	Öğretmen	Baba	2
11	32	Galerici	Baba	1
12	39	Çiftçi	Baba	3
13	57	Öğretmen	Baba	3
14	28	Ev hanımı	Anne	1

15	37	Memur	Baba	2
16	46	İşçi	Baba	3
17	35	Rehber öğretmen	Baba	3
18	35	Öğretmen	Baba	3
19	42	Öğretmen	Baba	2
20	42	Emekli	Baba	2
21	43	Akademisyen	Baba	2

Tablo 3.1 incelendiğinde 21 velinin gönüllü katılım sağladığı ve görüş bildirdiği görülmektedir. Velilerin yaş 28-57 yaş aralığında olduğu görülmektedir. Velilerin farklı meslek gruplarından oluştuğu görülürken öğretmenlerin katılımının yoğun olduğu (f=8) olduğu görülmektedir. Velilerin ebeveynlik durumuna göre katılımcılardan babaların yoğun olduğu (f=17) görülürken annelerin oranı oldukça azdır (f=4). Ebeveynlerin çocuk sayılarının 1 ile 3 arasında farklılık gösterdiği görülürken genelinin 2 çocuğu olduğu (f=11) görülmektedir.

3.3. Veri Toplama Aracı

Araştırmada kullanılan veri toplama aracı iki bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümde velilere yönelik yaş, meslek, ebeveynlik durumu ve çocuk sayısı olmak üzere 4 soru yer almaktadır.

İkinci bölümde 8. sınıflarda çocuğu olan velilerin manevi danışmanlık ve rehberlik hizmeti ile ilgili görüşlerini tespit etmeye yönelik araştırmacının literatür tarayarak 2 akademisyen uzman görüşü alarak oluşturduğu ve 2 veliye pilot uygulama yaparak kullanılabilirlik ve uygunluğunu test ettiği ve son şeklini verdiği yarı yapılandırılmış görüşme formu yer almaktadır. Görüşme soruları eklerde yer almaktadır.

3.4. Verilerin Toplanması

Araştırma için görüşme formu fotokopi ile çoğaltılmış ve velilerle yüz yüze görüşülerek doldurulmuştur. Görüşme sorusundan sonra söyledikleri yüzüne okunarak teyit ettirilerek sonraki soru yöneltmiştir. Süreç bu şekilde yürütülerek görüşme bitirilmiştir.

3.5. Verilerin Analizi

Toplanan veriler içerik analizi tekniği ile analiz edilmiştir. Analizlerde temalar ve kodlar oluşturulmuş ve doğrudan görüşmeciler görüşleri verilerle anlatım güçlendirilmiştir.

Tablo altı yorumlar ve görüşlerin doğrudan verilmesi okuyucunun hem yorumlara hem de doğrudan görüşmecinin görüşlerine ulaşmasına da imkan vermiştir.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM: BULGULAR VE YORUMLAR

Bu bölümde verilerin analiziyle ulaşılan bulgular ve yorumlar yer almaktadır.

4.1. Alt Problemlere İlişkin Bulgular

- “1. 8. Sınıflarda öğrencisi olan velilerin çocuklarının LGS kaygısıyla baş etmelerine destek sağlamak amacıyla manevi danışmanlık ve rehberlik hizmeti almasına yönelik görüşleri nelerdir?
2. 8. Sınıflarda öğrencisi olan velilerin çocuklarının ergenlik sorunlarıyla baş etmelerine destek sağlamak amacıyla manevi danışmanlık ve rehberlik hizmeti almasına yönelik görüşleri nelerdir?
3. 8. Sınıflarda öğrencisi olan velilerin çocuklarının akademik başarılarını desteklemek amacıyla manevi danışmanlık ve rehberlik hizmeti almasına yönelik görüşleri nelerdir?
4. 8. Sınıflarda öğrencisi olan velilerin çocuklarının sosyal psikolojik gelişimlerini desteklemek amacıyla manevi danışmanlık ve rehberlik hizmeti almasına yönelik görüşleri nelerdir?
5. 8. Sınıflarda öğrencisi olan velilerin çocuklarının arkadaş ve çevre ilişkilerinin iyi olmasına destek sağlamak amacıyla manevi danışmanlık ve rehberlik hizmeti almasına yönelik görüşleri nelerdir?” olmak üzere 5 alt probleme cevap olması için yapılan içerik analizi sonuçları ve yorumları aşağıda ve ilerleyen sayfalarda yer almaktadır.

4.1.1. Birinci Alt Probleme İlişkin Bulgular

Araştırmanın birinci alt problemi “8. Sınıflarda öğrencisi olan velilerin çocuklarının LGS kaygısıyla baş etmelerine destek sağlamak amacıyla manevi danışmanlık ve rehberlik hizmeti almasına yönelik görüşleri nelerdir?” şeklindedir. Araştırma probleminin çözümüne ilişkin analiz sonuçları Tablo 4.1’de verilmiştir.

Tablo 4.1. *Çocuklarının LGS Kaygısıyla Baş Etmelerine Destek Sağlamak Amacıyla Manevi Danışmanlık ve Rehberlik Hizmeti Almasına Yönelik Veli Görüşleri*

Tema	Kod	f	Katılımcılar
LGS kaygısıyla baş etmede Manevi destek ve rehberlik	<i>Aldık olumlu sonuçları oldu</i>	14	1, 5, 7, 9, 10, 11, 12, 15, 16, 17, 19, 20, 21
	<i>Almadık</i>	5	1, 6, 8, 13, 14
	<i>Almayı planlıyoruz</i>	2	3, 4

Tablo 4.1.'de görüldüğü gibi 8. Sınıflarda öğrencisi olan velilerin çocuklarının LGS kaygısıyla baş etmelerine destek sağlamak amacıyla manevi danışmanlık ve rehberlik hizmeti almasına yönelik görüşleri “*Aldık olumlu sonuçları oldu*”, “*Almadık*” ve “*Almayı planlıyoruz*” kodları altında toplandığı görülmektedir.

Velilerden çocuklarının LGS kaygısıyla baş etmelerine destek sağlamak amacıyla manevi danışmanlık ve rehberlik hizmeti almasına yönelik görüşleri “*Aldık olumlu sonuçları oldu*” şeklinde görüş bildiren velilerden bazıları şunları söylemiştir:

- Destek aldık ve olumlu yönde dönüş oldu. (Görüşmeci: 2)*
Aldık olumlu sonuçlar aldık. İyi ki böyle bir hizmet var. (Görüşmeci: 5)
Faydası var. Çocuğun kendine güven geldi. Arkadaş ortamları daha iyi şimdi. (Görüşmeci: 7)
Sayın hocam manevi destekte bulundu çocuğum için faydalı oldu (Görüşmeci: 9)
Evet, yaşadık destek aldık ve çok faydasını gördük kaygıları gitti, kendini değerli hissediyor. Öz güveni yükseldi. (Görüşmeci: 10)
Evet, sınav konusunda sorun yaşamıştık ama hoca sayesinde bu sorunları aştık (Görüşmeci: 11)
Aldık çok memnun kaldık bu destek sayesinde kaygıları azaldı, başarıları arttı. (Görüşmeci: 12)
Olumlu dönüşler alınıyor. Arkadaşım çocuğuna aldı. Çok memnun. (Görüşmeci: 15)
Destek aldık ve işe yaradı sınavın bir son olmadığı ve sonucun sadece bir eğitim olacağı anlatıldı. (Görüşmeci: 16)
Evet, aldık, çocuğumun sınavı ciddiye alması ve sınava nasıl hazırlanması gerektiği hakkında faydaları oldu. Bununla birlikte sınavda istediği yer gelse veya gelmese sonucun hayatını ne şekilde etkileceğini ve gelen sonuca göre nasıl bir tavır sergilemesi hakkında fikir sahibi oldu. (Görüşmeci: 17)
Aldım. Aldığımız destek vasıtasıyla çocuğum yaşadığı kaygının nedenini anlayabiliyor ve kaygısını yönlendirebiliyor. Bu durum ev içindeki bizler ile uyumunu, kendi şahsi yaşantısını olumlu yönde etkilemektedir. (Görüşmeci: 18)
Evet, aldım, 8 seans yardım yapıldı sınav kaygısını azaltmak amaçlı, olumlu olarak sınav kaygısının ve hata yapabilme korkusunun zamanla azaldığını gördük (Görüşmeci: 19)
Evet, aldık iyi oldu. (Görüşmeci: 20)
Çocuğumun motive olmasına katkı sağladı (Görüşmeci: 21)

Velilerden çocuklarının LGS kaygısıyla baş etmelerine destek sağlamak amacıyla manevi danışmanlık ve rehberlik hizmeti almasına yönelik görüşleri “*Almadık*” şeklinde görüş bildiren velilerden bazıları şunları söylemiştir:

- Hayır destek almadık. İhtiyacımız yok şimdilik. (Görüşmeci: 1)*
Hayır almadım (Görüşmeci: 6)
Destek almadık okuldaki rehber öğretmeni takip ediyor. Ders çalışma takibi dışında çocuğumu sürekli gözlemlemesi bizim için oldukça olumlu sonuçlar getiriyor. Okulda yaşadığı sorunlara anında çözüm bulunuyor. (Görüşmeci: 8)
Çok ihtiyaç duyulmadı. (Görüşmeci: 13)
Destek almadık. Ama ilk sınava hazırlanmaya başlarken kaygıları artmıştı. Ebeveyn olarak bu sınavın geçici olduğunu ve asıl kaygılanmasının gerektiği ahiret sınavı olduğunu ve sadece bu sınavdaki başarıyla değer kazanmayıp insanın en büyük değerinin güzel ahlaka sahip takvalı genç olmaktan olduğunu telkin ederek bu noktalarda telkin yaparak kaygılarının azaldığı gözlemledik. Bir anlamda manevi destek ve rehberliği kendimiz yaptık. (Görüşmeci:14)

Velilerden çocuklarının LGS kaygısıyla baş etmelerine destek sağlamak amacıyla manevi danışmanlık ve rehberlik hizmeti almasına yönelik görüşleri “*Almayı planlıyoruz*” şeklinde görüş bildiren velilerden bazıları şunları söylemiştir:

Henüz almadık. İçeriği hakkında bilgim yok. Araştıracam en kısa sürede. İyi bir şeyse alırız. (Görüşmeci: 3)

Almadık. Ama almayı planlıyoruz. (Görüşmeci:4)

4.1.2. İkinci Alt Probleme İlişkin Bulgular

Araştırmanın ikinci alt problemi “8. Sınıflarda öğrencisi olan velilerin çocuklarının ergenlik sorunlarıyla baş etmelerine destek sağlamak amacıyla manevi danışmanlık ve rehberlik hizmeti almasına yönelik görüşleri nelerdir?” şeklindedir. Araştırma probleminin çözümüne ilişkin analiz sonuçları Tablo 4.2’de verilmiştir.

Tablo 4.2. *Çocuklarının Ergenlik Sorunlarıyla Baş Etmelerine Destek Sağlamak Amacıyla Manevi Danışmanlık ve Rehberlik Hizmeti Almasına Yönelik Veli Görüşleri*

Tema	Kod	f	Katılımcılar
Ergenlikle baş etmede Manevi destek ve rehberlik	<i>Aldık büyük katkıları oldu</i>	13	1,2, 6, 7, 9, 10, 11, 13, 15, 16, 18, 20, 21
	<i>Gerek duyulmadı</i>	8	3, 4, 5, 8, 12, 14, 17, 19

Tablo 4.2’de görüldüğü gibi 8. Sınıflarda öğrencisi olan velilerin çocuklarının ergenlik sorunlarıyla baş etmelerine destek sağlamak amacıyla manevi danışmanlık ve rehberlik hizmeti almasına yönelik görüşleri “*Aldık büyük katkıları oldu*” ve “*Gerek duyulmadı*” kodları altında toplandığı görülmektedir.

Velilerden çocuklarının ergenlik sorunlarıyla baş etmelerine destek sağlamak amacıyla manevi danışmanlık ve rehberlik hizmeti almasına yönelik görüşleri “*Aldık büyük katkıları oldu*” şeklinde görüş bildiren velilerden bazıları şunları söylemiştir:

Aldık. İyi ki de almışız çok zor atlattı sorunlarını (Görüşmeci: 1)

Manevi destek aldık ve devam ediyoruz olumlu sonuçlarını gördük. (Görüşmeci: 2)

Aldık. Sorunlarını aşmada büyük katkıları oldu. (Görüşmeci:6)

Gerekli bir destek oldu (Görüşmeci: 7)

Her gencin alması gereken bir uygulama hocamıza teşekkür. (Görüşmeci: 9)

Biraz yaşadı ama destekle kısa surede atlattı (Görüşmeci: 10)

Sorunlar yaşadık hocamız çocuğuma çok ilgili davrandı desteği için teşekkür ederim (Görüşmeci: 11)

Yaşanıldı, gerektiği zamanlarda destek alındı. Destekler çok işe yaradı. Bunalımlar kısa sürdü. (Görüşmeci:13)

Olumlu katkılar alıyoruz. Süreç devam ediyor ama kısa sürede bile çok ilerleme sağlandı. (Görüşmeci: 15)

Destek aldık. Olumlu sonuçları oldu yüzde ki ya da vücutta başka yerde ki değişikliklerin bir önem aksetmediği yaratmanın öyle bir sistem kurduğu öğrendi. (Görüşmeci: 16)

Ergenlik sorunları olarak ergen benmerkezçiliğinden dolayı her hadiseyi kendine yorumlanmasından birçok problem yaşıyoruz. Ama aldığımız destekle süreci sabırla ve kanaatle yumuşak bir şekilde yürütüyoruz. (Görüşmeci: 18)

Destek aldık çocuğun bu süreci atlatmasında etkili oldu. (Görüşmeci: 20)
Manevi rehberlik desteği aldık. Çocuğumun bu sürecinde onunla günümüz koşullarında karşılıklı olarak birbirimizi daha iyi anlama ve sorunların çözümü konusunda destek sağladık. (Görüşmeci: 21)

Velilerden çocuklarının ergenlik sorunlarıyla baş etmelerine destek sağlamak amacıyla manevi danışmanlık ve rehberlik hizmeti almasına yönelik görüşleri “*Gerek duyulmadı*” şeklinde görüş bildiren velilerden bazıları şunları söylemiştir:

Henüz ergenlik süreci başlamadı. Destek almadık. (Görüşmeci:3)
Almadık. İhtiyaç duymadık. (Görüşmeci:4)
Almadık, ihtiyaç olursa alırız. (Görüşmeci: 5)
Akran zorbalığı ile ilgili okulda bir sorun yaşanmış ancak rehberlik servisi anı da müdahale ederek bize de haber verilmeden sorunu halletti tabii bu tarz durumlara anında müdahalesi ve devamında gözetim altında olması bize de olumlu yansıyor. Çocuğum bize kendi anlattı. Bu durumu da rehberlik servisi sağladı. (Görüşmeci:8)
Hiç bir sorun yaşamadı çünkü annesi gerekli şeyleri ona anlatıyordu. (Görüşmeci: 12)
Çok şükür ergenlik sorunu yaşamadık. Çünkü aile olarak evdeki birbirimizle olan çevremizle olan iletişimimiz oldukça kuvvetliydi. Evimizde televizyon yok. Telefon oldukça sınırlı. Gün içinde işlerin yoğunluğu olsa da aile bireyleri olarak hep beraber toplanıp beraber vakit geçirip bir sorun varsa konuşarak manevi sohbetlerle birbirimize kuvvet veriyoruz. Bunların etkisinin olduğu düşünüyorum. (Görüşmeci: 14)
Çocuğumuzu ergenlik hakkında ebeveynleri olarak biz bazı bilgilendirmeler, bu dönemde yaşayacağı maddi ve manevi değişimlerin nasıl olacağı, değişen bu durumlara karşı nasıl hareket etmesi gerektiği hakkında bilgilendirme yaptık ve yapmaya devam ediyoruz. Bildiğim kadarıyla okulda da bu konu hakkında bazı bilgilendirmeler yapılıyor... Bunun dışında fazladan bir destek almadık. (Görüşmeci: 17)
Hayır. Bir desteğe gereksinim duyulmadı. (Görüşmeci: 19)

4.1.3. Üçüncü Alt Probleme İlişkin Bulgular

Araştırmanın üçüncü alt problemi “8. Sınıflarda öğrencisi olan velilerin çocuklarının akademik başarılarını desteklemek amacıyla manevi danışmanlık ve rehberlik hizmeti almasına yönelik görüşleri nelerdir?” şeklindedir. Araştırma probleminin çözümüne ilişkin analiz sonuçları Tablo 4.3’te verilmiştir.

Tablo 4.3. *Çocuklarının Akademik Başarılarını Desteklemek Amacıyla Manevi Danışmanlık ve Rehberlik Hizmeti Almasına Yönelik Veli Görüşleri*

Tema	Kod	f	Katılımcılar
Akademik başarılarını desteklemede manevi destek ve rehberlik	<i>Aldık, akademik başarılar arttı</i>	11	1, 2, 6, 7, 9, 11, 12, 15, 16, 20, 21
	<i>Bilmiyordum</i>	2	10, 13
	<i>Almadık</i>	8	3, 4, 5, 8, 14, 17, 18, 19

Tablo 4.3’te görüldüğü gibi 8. Sınıflarda öğrencisi olan velilerin çocuklarının akademik başarılarını desteklemek amacıyla manevi danışmanlık ve rehberlik hizmeti almasına yönelik görüşleri “*Aldık, akademik başarılar arttı*”, “*Bilmiyordum*” ve “*Almadık*” kodları altında toplandığı görülmektedir.

Velilerden çocuklarının akademik başarılarını desteklemek amacıyla manevi danışmanlık ve rehberlik hizmeti almasına yönelik görüşleri “*Aldık, akademik başarılar arttı*” şeklinde görüş bildiren velilerden bazıları şunları söylemiştir:

- Aldık. Rehberlik ile doğru çalışma yöntemleri öğrendi. (Görüşmeci:1)*
Manevi rehberlik desteğinden sonra başarısı artmaya başladı. (Görüşmeci:2)
Aldık faydalı oldu. Sistemli ders çalışmayı öğrendi. (Görüşmeci:6)
Çocuklara faydalı ve destek oldu. (Görüşmeci:7)
Evet, aldık sayın hocamın manevi desteklerinden dolayı teşekkürler çocukların sorunlarını giderilmesi için gerekli olduğunu düşünüyorum. (Görüşmeci:9)
Destek aldık hocamız gayet iyi bir şekilde sorunu çözdü... Netler arttı. (Görüşmeci:11)
İlk başlarda biraz sorunlar yaşadı. Manevi rehberlikle daha sonra düzenli çalışmayı öğrendi artık sorun sıkıntı yaşamıyor. (Görüşmeci:12)
Olumlu katkılar alıyoruz. Sistemli çalışma ve takip çok iyi. (Görüşmeci:15)
Akademik başarı sonuçları hakkında manevi destek ihtiyacı var. Öğrenci bilinçlenmeli bilinçlendirilmeli ihtiyaç varmış. (Görüşmeci:16)
Destek aldık olumlu etkisi oldu. (Görüşmeci:20)
Derslerindeki eksik yanlarını görmesine katkı sağladı. Başarıları arttı. Manevi destek ve rehberlik hizmetine devam ediyoruz. (Görüşmeci:21)

Velilerden çocuklarının akademik başarılarını desteklemek amacıyla manevi danışmanlık ve rehberlik hizmeti almasına yönelik görüşleri “*Bilmiyordum*” şeklinde görüş bildiren velilerden bazıları şunları söylemiştir:

- Akademik açıdan sorunumuz yok. Ancak ihtiyaç olursa manevi danışma ve rehberlik desteği alırız. Böyle bir hizmetten haberim yoktu. (Görüşmeci:10)*
Biz almadık böyle bir hizmetin varlığından haberim yok. Olsaydı manevi rehberlik desteği alırdım. Hemen ilgileneceğim. (Görüşmeci:13)

Velilerden çocuklarının akademik başarılarını desteklemek amacıyla manevi danışmanlık ve rehberlik hizmeti almasına yönelik görüşleri “*Almadık*” şeklinde görüş bildiren velilerden bazıları şunları söylemiştir:

- Akademik başarıları iyi. İhtiyaç olmadı. (Görüşmeci:3)*
Almadık. Başarısı orta düzeyde. (Görüşmeci:4)
Almadık. (Görüşmeci:5)
Hangi dersten netleri düşüyorsa rehberlik servisi anında etüt ayarlıyor. Sınıf rehber öğretmenleri de kendi inisiyatifi ile ihtiyaç olan derslerden çözüm saatleri ile süreci destekliyor. Farkındalık ve netlerin yükselmesi açısından olumlu. (Görüşmeci:8)
Hayır yaşamadık. Küçüklüğünden beri hamdolsun gayretli, zeki bir çocuktu. (Görüşmeci:14)
Çocuğumuz ilkokuldayken çok başarılı değildi kendi sınıf öğretmeninin tavsiyesi üzere rehberlik servisi ile bazı görüşmeler yaptık. Okul başarısının arkasında evdeki meşguliyet ve alışkanlıklarının etkisi olabileceği, telefon bilgisayarla meşguliyeti ve oyun alışkanlıkları hakkında bazı düzenlemeler yapmaya çalıştık. Akademik başarısının yanında hayat düzeni hakkında da olumlu etkileri oldu diyebilirim. (Görüşmeci:17)
Akademik başarısı beklediğimiz düzeyde olması nedeniyle herhangi bir sorun yaşamadık. Ancak öğretmenler ile yaptığımız görüşmelerle daha iyi olabilmesi için çabalıyoruz. (Görüşmeci:18)
Akademik başarı sorunu yaşamadı (Görüşmeci: 19)

4.1.4. Dördüncü Alt Probleme İlişkin Bulgular

Araştırmanın dördüncü alt problemi “8. Sınıflarda öğrencisi olan velilerin çocuklarının sosyal psikolojik gelişimlerini desteklemek amacıyla manevi danışmanlık ve rehberlik hizmeti almasına yönelik görüşleri nelerdir?” şeklindedir. Araştırma probleminin çözümüne ilişkin analiz sonuçları Tablo 4.4’te verilmiştir.

Tablo 4.4. *Çocuklarının Sosyal Psikolojik Gelişimlerini Desteklemek Amacıyla Manevi Danışmanlık ve Rehberlik Hizmeti Almasına Yönelik Görüşleri*

Tema	Kod	f	Katılımcılar
Sosyal psikolojik gelişimlerini desteklemede manevi destek ve rehberlik	<i>Aldım, gelişimini destekledi</i>	9	2, 3, 6, 7, 10, 11, 15, 19, 20
	<i>Almadık, ihtiyaç olmadı</i>	12	1, 4, 5, 8, 9, 12,13, 14, 17, 18, 19, 21

Tablo 4.4’te görüldüğü gibi 8. Sınıflarda öğrencisi olan velilerin çocuklarının sosyal psikolojik gelişimlerini desteklemek amacıyla manevi danışmanlık ve rehberlik hizmeti almasına yönelik görüşleri “*Aldım, gelişimini destekledi*” ve “*Almadık, ihtiyaç olmadı*” kodları altında toplandığı görülmektedir.

Velilerden çocuklarının sosyal psikolojik gelişimlerini desteklemek amacıyla manevi danışmanlık ve rehberlik hizmeti almasına yönelik görüşleri “*Aldım, gelişimini destekledi*” şeklinde görüş bildiren velilerden bazıları şunları söylemiştir:

Destek sonrası soruları azaldı. Artık kendinden daha emin ve sosyal yönü güçlü. (Görüşmeci: 2)

Evet, kreşe başladığı yıl destek aldık. Psikolojik destek bize iyi geldi. Psikolojik olarak daha sağlıklı düşünmemizi sağladı. (Görüşmeci: 3)

Faydalı elhamdülillah. İyi ki böyle bir hizmet veriliyor. (Görüşmeci: 6)

Evet aldık. Çocuğum gelişiminde ve sosyalleşmesinde önemli katkılar sağladı. (Görüşmeci: 7)

Evet, biraz psikolojik sıkıntılar yaşadık destekle atlattık. İyi böyle bir hizmet var. (Görüşmeci: 10)

Çocuğum ruhsal sıkıntılardan dolayı psikolojik sorunları vardı dini İslam Allah'ı ve Kur'an'ı anlamak bu tür sıkıntılardan ilacıdır aldığımız yardımlardan memnunuz (Görüşmeci: 11)

Olumlu katkılar sağladı. Çocuk sosyalleşti. (Görüşmeci: 15)

Sosyal iletişim ve sosyalleşme hakkında destek aldık. Siyah beyaz gibi fark gördüm olumlu yönde işe yaradı. (Görüşmeci: 16)

Aldık sorunu atlattık faydası oldu. İyi ki de almışız. İhtiyacı olanlara tavsiye ederim. (Görüşmeci: 20)

Velilerden sosyal psikolojik gelişimlerini desteklemek amacıyla manevi danışmanlık ve rehberlik hizmeti almasına yönelik görüşleri “*Almadık, ihtiyaç olmadı*” şeklinde görüş bildiren velilerden bazıları şunları söylemiştir:

Hayır. Bu konuda desteğe ihtiyaç duyulmadı. (Görüşmeci: 1)

- Almadık. Bunun için sorun yaşamadık. (Görüşmeci: 4)*
Almadık. Gerek yok. (Görüşmeci: 5)
Herhangi bir sorun yaşamadık. (Görüşmeci: 8)
Bizim böyle sorunumuz olmadı olsaydı sayın hocam yardımcı olurdu eminim. (Görüşmeci: 9)
Hayır yaşamadı. Dolaylı olarak desteğe gerek kalmadı. (Görüşmeci: 12)
Böyle bir sıkıntı yaşamadık. (Görüşmeci: 13)
Evet yaşadı. Ve bu sorunları çocuğumuzun her zaman yanında olarak, onu ne olursa olsun sevdiğimizi hissettirerek ve en önemlisi imanı noktada mevzuları bir araya gelip Allah'a tevekkülü duayı dayanmayı öğreterek bu sorunların azaldığını gördük. Manevi danışmanlığı kendimi sağlamış olduk. (Görüşmeci: 14)
Psikolojik destek alacak kadar bir sorunla karşılaştığımızı düşünmedik. (Görüşmeci: 17)
Çocuğumuzun psikolojik gelişimini öğretmenler ile yaptığımız görüşmelerle desteklemeye çalışıyoruz. Onların görüşleri ve yardımıyla süreci sağlıklı bir şekilde yürütüyoruz. (Görüşmeci: 18)
Hayır (Görüşmeci: 19)
Destek almadık (Görüşmeci: 21)

4.1.5. Beşinci Alt Probleme İlişkin Bulgular

Araştırmanın beşinci alt problemi “8. Sınıflarda öğrencisi olan velilerin çocuklarının arkadaş ve çevre ilişkilerinin iyi olmasına destek sağlamak amacıyla manevi danışmanlık ve rehberlik hizmeti almasına yönelik görüşleri nelerdir?” şeklindedir. Araştırma probleminin çözümüne ilişkin analiz sonuçları Tablo 4.5’te verilmiştir.

Tablo 4.5. *Çocuklarının Arkadaş ve Çevre İlişkilerine Destek Sağlamak Amacıyla Manevi Danışmanlık ve Rehberlik Hizmeti Almasına Yönelik Görüşleri*

Tema	Kod	f	Katılımcılar
Arkadaş ve çevre ilişkilerinde manevi destek ve rehberlik	<i>Aldık olumlu katkı sağladı</i>	13	1, 2, 6, 7, 9, 10, 11, 12, 15, 16, 17, 20, 21
	<i>Almadık</i>	8	3, 4, 5, 8, 13, 14, 18, 19

Tablo 4.5’te görüldüğü gibi 8. Sınıflarda öğrencisi olan velilerin çocuklarının arkadaş ve çevre ilişkilerinin iyi olmasına destek sağlamak amacıyla manevi danışmanlık ve rehberlik hizmeti almasına yönelik görüşleri “*Aldık olumlu katkı sağladı*” ve “*Almadık*” kodları altında toplandığı görülmektedir.

Velilerden çocuklarının arkadaş ve çevre ilişkilerinin iyi olmasına destek sağlamak amacıyla manevi danışmanlık ve rehberlik hizmeti almasına yönelik görüşleri “*Aldık olumlu katkı sağladı*” şeklinde görüş bildiren velilerden bazıları şunları söylemiştir:

- Aldık. Yanlışlarını gördü. Düzeltmeye çalıştı. (Görüşmeci: 1)*
Destek sonrası uyum sorunları azaldı. Arkadaş sayısı arttı. Arkadaş seçimi netleşti. (Görüşmeci: 2)
Çok şükür elhamdülillah faydası oldu. Kavga gürültü işleri azaldı. (Görüşmeci: 6)

Ergenlik döneminde alınması gereken destek idi. Aldık, arkadaşlarını titizlikle seçiyor. Sorunlar azaldı. (Görüşmeci: 7)

Evet, arkadaşlarıyla uyum sorunu yaşadı hocam sağ olsun çok yardımcı oldu (Görüşmeci: 9)

Evet, aldık çok içine kapanık bir çocuktü bu destek sayesinde onu da aştı (Görüşmeci: 10)

Memnunuz teşekkürler. Çevreyle ilişkileri iyileşti. Arkadaşlarını seçiyor. (Görüşmeci: 11)

Akademik başarısı düşükken sosyal uyum yaşadı daha sonra rehberlikle akademik başarı artınca oda bitti (Görüşmeci: 12)

Olumlu katkılar sağladı. Zaman zaman destek almaya devam ediyoruz. (Görüşmeci: 15)

Evet, sorun yaşamıyorduk ama yine de rehber hocalarımız destek verip bilgilendirdiler. Daha seçici ve titiz davranıyor. (Görüşmeci: 16)

Çocuğumuz küçüklükten beri sosyal bir sıkıntı yaşamadı ve yaşı küçükken paylaşma sorunu ve sık sık kavga etme gibi davranışları oluyordu. Düzeldi arkadaşlarıyla iyi geçiniyor. (Görüşmeci: 17)

Destek aldık sosyal ve çevreye daha uyumlu hale geldi. (Görüşmeci: 20)

Arkadaşları ile sorunlarının çözümünde katkısı oldu. (Görüşmeci: 21)

Velilerden arkadaş ve çevre ilişkilerinin iyi olmasına destek sağlamak amacıyla manevi danışmanlık ve rehberlik hizmeti almasına yönelik görüşleri “Almadık” şeklinde görüş bildiren velilerden bazıları şunları söylemiştir:

Hayır almadık (Görüşmeci:3)

Almadık (Görüşmeci:4)

Almadık çünkü bu konuda sorun yaşamıyor. (Görüşmeci: 5)

Herhangi bir sorun yaşamadık. (Görüşmeci: 8)

Almadık fakat bu hizmetin önemli olduğunu düşünüyorum. (Görüşmeci: 13)

Hayır, almadık bu noktada rehber olarak küçüklüğünden beri peygamberimizin örnek hayatını ahlaki meseleleri anlatıyoruz bunlar en önemli etkenler. (Görüşmeci: 14)

Akran iletişimi için öğretmenleri ile irtibat halindeyiz. Daha önceki sorunlar gibi bu konuyu da hem görüşleri hem de destekleri ile sağlıklı bir şekilde yürütüyoruz. (Görüşmeci:18)

Hayır (Görüşmeci: 19)

BEŞİNCİ BÖLÜM: TARTIŞMA, SONUÇ VE ÖNERİLER

5.1. Sonuç ve Tartışma

Bu araştırma 8. Sınıflarda öğrencisi olan velilerin çocuklarının manevi destek ve rehberliğe ilişkin görüşlerini ortaya çıkarılması amacıyla yapılmıştır. Araştırmaca 2023-2024 eğitim yılında 8. Sınıf öğrenci velileri oluşturmaktadır.

Hökelekli, “Din Psikolojisi” adlı çalışmasında ergenlerin pek çok sorun ve krizle baş etmek zorunda olduğunu belirtmektedir. Araştırmada da elde edilen bulgular bu çalışmadaki bulgularla örtüşmekte ve benzerlik göstermektedir. 8. Sınıflarda öğrencisi olan velilerin çocuklarının LGS kaygısıyla baş etmelerine destek sağlamak amacıyla manevi danışmanlık ve rehberlik hizmeti almasına yönelik görüşleri büyük ölçüde bu konuda destek aldıkları ve olumlu sonuçlar elde ettikleri şeklindedir. Buna göre manevi danışmanlık ve rehberlik hizmetinin LGS kaygısını azaltmada ve bu kaygının yenilmesinde önemli bir işleve sahip olduğu söylenebilir. Bununla birlikte bu konuda destek almayan ve destek almayı planlayan velilerin de olduğu araştırmada görülmüştür.

Velilerin büyük kısmının çocuklarının ergenlik sorunlarıyla baş etmelerine destek sağlamak amacıyla manevi danışmanlık ve rehberlik hizmeti aldıkları ve büyük katkıları olduğu yönünde görüş bildirdikleri görülmüştür. Hökelekli, “Din Psikolojisi” adlı çalışmasında ergenlik sorunlarıyla uğraştıklarını ve bunları aşmak için desteklenmesi gerektiğini belirtmektedir. Buna göre manevi danışmanlık ve rehberlik hizmetlerinin ergenlik sorunlarıyla baş etmede önemli katkı sağladığı söylenebilir. Bununla birlikte bu konuda sorun yaşanmadığından gerek duyulmadığı yönünde görüşler de bulunmaktadır.

8. Sınıflarda öğrencisi olan velilerin çocuklarının akademik başarılarını desteklemek amacıyla manevi danışmanlık ve rehberlik hizmeti almaya ilişkin velilerin büyük kısmının bu konuda destek aldıkları ve akademik başarıların arttığı yönünde görüşler bildirilmiştir. Bu konuda böyle bir hizmetin olduğunu bilmediğini ifade eden ve bu konuda destek almadığı yönünde görüş bildirenler de mevcuttur.

Velilerin çocuklarının sosyal psikolojik gelişimlerini desteklemek amacıyla manevi danışmanlık ve rehberlik hizmeti almaya yönelik görüşlerinin büyük ölçüde bu konuda destek almadıkları şeklinde görülmüştür. Bu durum sosyal ve psikolojik açıdan velileri çocuklarının sorunlar yaşamadıklarını düşündükleri anlaşılmaktadır. Bununla birlikte bu konuda destek alan ve çocuklarının gelişimlerini

desteklediğini ileri süren veliler de bulunmaktadır. Buna göre velilerin büyük kısmı çocuklarının sosyal ve psikolojik gelişimlerini desteklemek amacıyla desteğe gereksinim duymamışlardır. Aytekin Bulut, “Din Eğitiminde Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık” adlı çalışmasında MDR’lerin danışanlarına psikolojik yardım sağlayarak bireyin kendi varlığı hakkında içgörü kazanması, hem maddi hem de manevi ikilemlerini çözmesi, rasyonel kararlar alması ve hem dünyevi hem de öbür dünyada kişisel tatmin ve mutluluğa ulaşmasını sağlamada destek sağladığını belirtmektedir. Araştırmada da bu hizmetin ihtiyaç duyanlara sağlandığı ve 8. Sınıf öğrencilerinin sosyal ve psikolojik sorunlarının çözümünde destek alındığı görülmüştür.

Velilerin büyük kısmının çocuklarının arkadaş ve çevre ilişkilerinin iyi olmasına destek sağlamak amacıyla manevi danışmanlık ve rehberlik hizmeti aldıkları yönünde görüş bildirmişlerdir. Aldıkları manevi destek ve rehberliğin olumlu katkılar sağladığı biçiminde görüş bildirilmiştir. Bu konuda destek almayanlar ise buna ihtiyaç olmadığı ve gerek kalmadığı için bu konuda destek almadıklarını ileri sürmüşlerdir.

Mesleki Yeterlilik Kurumu tarafından da belirtildiği gibi manevi danışmanlık ve rehberlik bireylerin dini inançlarının yaşamları üzerindeki etkisini anlamalarına yardımcı olma süreci olup danışanların belirli sorunlarıyla ilgili hedeflerine ulaşmalarına yardımcı olmayı amaçlayan danışmanlık hizmetleri olarak ifade edilmektedir ve bu hizmet bu alanda yetkin kişiler tarafından ihtiyaç duyan danışanlara verilmektedir. Araştırmada bu hizmetin 8. Sınıflarda çocuğu olan aileler tarafından büyük ölçüde alındığı ve istifade edildiği görülmüştür. Bu konuda Merve Reyhan Baygeldi, “Türkiye’de Modern Sorunlara Dini Bir Çözüm Olarak Manevi Danışmanlık Uygulaması: Mevcut Durum ve Öneriler” adlı çalışmalarında da bu hizmete ilişkin bilgiler vermekte ve bunun önemini vurgulamaktadır.

5.2. Öneriler

1. 8. Sınıflarda öğrencisi olan velilerin çocuklarının LGS kaygısıyla baş etmelerine destek sağlamak amacıyla aldıkları manevi danışmanlık ve rehberlik hizmetleri hakkında derinlemesine görüşme ile araştırma yapılabilir.
2. Velilerin manevi danışmanlık ve rehberlik hizmetleriyle ilgili olarak görüşlerinin farklı değişkenlere göre durumları araştırılarak sonuçlar karşılaştırılabilir.
3. Sosyal ve psikolojik alanda manevi danışmanlık ve rehberlik hizmetlerine büyük ölçüde gereksinim olmadığı görülmüştür. Bunun sebepleri araştırılabilir.

KAYNAKÇA

- Akdemir, Devrim- Çuhadaroğlu Çetin, Füsün. “Çocuk ve Ergen Psikiyatrisi Bölümüne Başvuran Ergenlerin Klinik Özellikleri”. *Çocuk Ve Ergen Ruh Sağlığı Dergisi*, 15(1), (2008), 5-15. <http://www.ejmanager.com/fulltextpdf.php?mno=33023>
- Ayten, Ali. (ed.). *Manevi Danışmanlık ve Rehberlik: Teori ve Uygulama Alanları*”. İstanbul: Dem Yayınları, 2018.
- Bahadır, Abdülkerim. “Ergenlik Döneminde Dini şüphe ve Tereddütler”, *Diyanet Aylık Dergi*, Ankara: 2010
- Bahadır, Abdülkerim. *İnsanın Anlam Arayışı ve Din, Logoterapik Bir Araştırma* İstanbul: İnsan Yayınları, 2011.
- Baygeldi, Merve Reyhan. *Türkiye’de Modern Sorunlara Dini Bir Çözüm Olarak Manevi Danışmanlık Uygulaması: Mevcut Durum ve Öneriler*. İstanbul: SETA. 2018.
- Bulut, Aytekin. *Din Eğitiminde Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık*. Ankara: Diyanet İşleri Başkanlığı Yayınları. 2011.
- Carlos Del M. Rio & White, Lyle J. Maneviyatı dindarlıktan ayırmak: Hilomorfik bir bakış açısı (Çev. Selma, B.). *Tasavvuf İlmî ve Akademik Araştırmalar Dergisi*, 37(1), 2016.
- Certel, Hüseyin. *Din Psikolojisi*, Andaç Yayınlan, Ankara. 2003.
- Düzgüner, Sevde-Ayten, Ali, *Manevi Danışmanlık ve Rehberlik Hizmetleri Temel Bilgiler Kılavuzu*. Ankara: DİB Yayınları. 2021.
- Ekşi, Halil-Çınar Kaya, Manevi yönelimli psikoterapi ve psikolojik danışma. İstanbul: Kaknüs Yayınları. 2016.
- Gander, Marry J. - Gandiner, Harry W. *Çocuk ve Ergen Gelişimi*. (B. Onur, Yay.Haz.) Ankara: İmge Kitabevi Yayınları. 2015
- Gündüz, Turgay. *İslam, Gençlik ve Din Eğitimi*, İstanbul: Düşünce kitapevi, 2002.
- Gündüz, Turgay. *İslam, Gençlik ve Din Eğitimi*, İstanbul: Düşünce kitapevi, 2003
- Gürsu, Orhan. *Ergenlik Döneminde Psikolojik Sağlık ve Dindarlık İlişkisi*. Konya: Selçuk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Doktora Tezi, 2011.
- Hökelekli, Hayati (ed), *Gençlik. Din ve Değerler Psikolojisi*, 3 bs İstanbul Dem Değerler Eğitimi Merkezi. 2015, 273

- Hökelekli, Hayati. *Çocuk. Genç. Aile Psikolojisi ve Din*. 2 bs İstanbul Dem Yayınları. 2016
- Hökelekli, Hayati. *Din Psikolojisi*, 3. Bs Ankara: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, 1998
- Kanger, Faruk. Manevi rehberlikte proaktif bir yaklaşım olarak Hz. Muhammed'in (sav) Örnekliliği. *İZÜ Sosyal Bilimler Dergisi*, 3, (6-7), (2015), 79-103.
- Kayıklık, Hasan. *Din Psikolojisi Bireysel Dindarlık Üzerine* Adana: Karahan Kitabevi, 2011.
- Koç, Mustafa. "Manevi-[psikolojik] danışmanlık ile ilgili Batı'da yapılan bilimsel çalışmaların tarihi ve literatürü (1902-2010) üzerine bir araştırma I-II". *Çukurova Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, (2012), 201-237.
- Kula, Mustafa Naci. "Gençlik Döneminde Gençlik ve Din (Lise Öğrencileri Üzerine Bir Araştırma)" *Gençlik, Din ve Değerler Psikolojisi*, ed. Hayati Hökelekli (İstanbul: Dem, 2006), 51
- Kula, Mustafa Naci. *Kimlik ve Din (Ergenler Üzerine Bir araştırma)* (İstanbul: Ayışığı kitapları, 2001), 57
- Kulaksızoğlu, Adnan. *Ergenlik Psikolojisi*, İstanbul: Remzi Kitabevi, 2013.
- Mesleki Yeterlilik Kurumu. Resmi Gazete Tarih-Sayı/25.10.2019-30929 (Mükerrer). Manevi Danışman (Seviye 6) Ulusal Meslek Standardı, Ekler (2019), (1-162). <https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2019/10/20191025M1-2.htm>
- Özen, Yener. "Tanrı-Sen ve Ben Üçümüzün Yolu: Pastoral Psikoloji ve Danışmanlığı Gerekliliği Üzerine". *Din Bilimleri Akademik Araştırma Dergisi*, 10(2): (2010), 41-57.
- Saygılı, Sefa. *Ruhen ve Bedenen Sağlıklı Çocuk Yetiştirmek*. İstanbul: Hayat Yayınları. 2005.
- Selçuk, Mualla. "2000'li yıllara Girerken İrşad Anlayışımız Üzerine Bazı İlk Düşünceler". *DİB II. Din Şurası Tebliğ ve Müzakereleri*. 2, ss. (2003), 458-467
- Topuz, İlhan. *Din Görevlilerinin Mânevî Danışmanlık Yeterlilikleri*. Isparta: Manas Yayınları, 2014.

EKLER**Ek 1: Özgeçmiş**